

Petice

výrobců svíček, svícnů, voskovic, lamp, lustrů,
svítlen, kandelábrů, kratiknotů, zhasínadel,
jakož i výrobců loje, oleje, pryskyřic, alkoholu
a obecně všeho, co souvisí s osvětlením

Frédéric Bastiat

Vysoce váženým členům poslanecké sněmovny

Pánové!

Jste na dobré cestě. Odmítáte abstraktní teorie a nepřikládáte velký význam hojnosti a nízkým cenám. Věnujete se především péči o dobro výrobce. Vaším přáním je osvobodit ho od zahraniční konkurence neboli, abychom to vyjádřili jedním slovem, chcete docílit, aby **domácí trh** sloužil výhradně **domácímu průmyslu**.

Obracíme se na vás, jelikož vám chceme nabídnout vynikající příležitost, abyste mohli uplatnit vaši...teď jsme však na rozpacích, jaký název máme použít. Vaši teorii? To ne, nic není tak klamné jako teorie. Vaši doktrínu? Váš systém? Váš princip? Vy však nemáte rádi doktríny, máte hrůzu ze systémů a pokud se týče principů, vy přece prohlašujete, že v politické ekonomii neexistují žádné principy. Použijeme proto název: vaše praktiky - vaše praktiky bez teorie a bez principů.

Naše průmyslové odvětví je vystaveno nesnesitelné a nekalé konkurenci ze strany jistého zahraničního rivala, jehož výrobní podmínky při produkci světla zcela zjevně převyšují veškeré naše možnosti a schopnosti, a sice v tak obrovské míře, že tento konkurent **zaplavuje** náš **domácí trh** světlem za pohádkově nízké ceny; v tom okamžiku, kdy se objeví, je konec s naším prodejem, všichni spotřebitelé se obracejí k němu a celé jedno velké francouzské průmyslové odvětví se svými nesčíslnými specializovanými výrobami je najednou prudce zasaženo naprostou stagnací. Tento rival a konkurent, jímž není nikdo jiný než slunce, vede proti nám natolik nemilosrdnou válku, až to v nás vzbuzuje reálné podezření, že ho proti nám štve perfidní Albion (mají tam v poslední době vynikající diplomacii); hlavní indicií pro toto podezření je fakt, že slunce se chová k onomu nafoukanému ostrovu se zvláštní šetrností, kterou ovšem okamžitě odkládá, jen co se obrátí k nám.¹

Žádáme vás, abyste ve své laskavosti přijali zákon, jenž nařídí bezpodmínečné zazdění všech oken, vikýřů, světlíků, větráků, špehýrek a kukátek, zavření a zatlučení všech vnějších i vnitřních okenic, jakož i zatažení všech závěsů, záclon, opon a rolet - jedním slovem naprosté zahlazení všech otvorů, děr, štěrbin, trhlin, prasklin a spár, jimiž si sluneční světlo zvyklo bezohledně pronikat do našich domů, což nesmírně poškozuje naše krásné a počestné odvětví, o kterém můžeme s hrdostí říci, že poskytlo pracovní místa dělníkům v celé naší zemi, od níž by bylo hrubým nevděkem, kdyby se teď nepostavila na naši stranu v tom úžasně nerovném boji, který musíme každý den vést.

Apelujeme na vaši dobrou vůli, vážení páni poslanci, abyste nepokládali náš požadavek za nějakou formu satiry a nezamítli jej, aniž byste si alespoň vyslechli argumenty, které zde vznášíme na jeho podporu.

Takže nejprve, jestliže uzavřete, nakolik to jen bude možné, veškeré přístupy k přirozenému světlu, a takto vytvoříte potřebu světla umělého, najdeme pak takové průmyslové odvětví ve Francii, které by tím nebylo v konečném důsledku stimulováno?

¹ Typicky francouzský Bastiatův esprit se zde projevuje narážkou na známé anglické mlhy; jeho ironie navíc odráží skutečnost, že ve 40. letech XIX. století byly vztahy mezi Anglií a Francií mnohdy značně napjaté. (Pozn. překl.)

Jestliže bude ve Francii větší spotřeba loje, bude zapotřebí více hovězího dobytka a ovcí a my budeme svědky zvětšení výměry pastvin a obhospodařované půdy jako takové, jakož i zvýšení produkce masa, vlny, kůže a zvláště hnojiva, jež je základem veškerého zemědělského bohatství.

Jestliže se ve Francii zvýší spotřeba oleje, budeme svědky expanze v produkci máku, oliv a řepky olejnaté. Tyto bohaté, leč půdu značně vyčerpávající plodiny přijdou v pravý čas, aby nám umožnily se ziskem využít nárůstu bonity půdy, který vznikne v důsledku rozvoje chovu dobytka a s tím souvisejícího zvýšení produkce hnojiv.

Naše močály, slatiny a písčité pláně se pokryjí stromy bohatými na pryskyřici. V našich horách budou početné roje včel sbírat voňavé poklady, které dnes bez jakéhokoliv užítku vyprchávají a ztrácejí se, podobně jako květy, z nichž emanují. Nebude tudíž ani jedno zemědělské odvětví, které by nezaznamenalo obrovský rozvoj.

Totéž platí o lodní dopravě. Tisíce nových lodí vyplují na lov velryb a v krátké době pak budeme mít námořní flotilu, jež bude s to obhajovat čest Francie a odpovídat patriotické nedůtklivosti níže podepsaných žadatelů, obchodníků se svíčkami atd.

Avšak co řekneme o speciálně **pařížských artiklech**? Hle, vždyť právě v Paříži se bude vyrábět bronz, křišťál, pozlacení i jemně tepané zlato na svícnech, lampách, lustrech a kandelábrech, jež budou zářit v prostorných obchodních domech, ve srovnání s nimiž jsou ty dnešní jen pouhými krámečky.

V té době již nenajdeme na písčitých dunách ani jednoho ubohého sběrače pryskyřice a ani jednoho bídneho horníka v hlubinách jeho tmavé díry, kteří by nepobírali zvýšené mzdy a netěšili se rostoucímu blahobytu.

Vážení pánové, není zde zapotřebí nic jiného, než abyste se trochu zamysleli, a hned se přesvědčíte, že neexistuje snad ani jeden Francouz, počínaje bohatým akcionářem Anzinské společnosti² a skromným prodávčem sirek konče, kterému by úspěch naší petice nezlepšil jeho hospodářskou situaci.

Předvídáme vaše námitky, pánové; ale nebude mezi nimi ani jedna jediná, kterou byste nebyli našli v těch plesnivých starých knihách sepsaných přívrženci svobodného obchodu. Osmělujeme se vás vyzvat, abyste vyslovili proti nám byt' jen jedno slovo, které se v okamžiku neobrátí proti vám samotným, jakož i proti zásadě, kterou se řídí celá vaše politika.

Řeknete nám, že toto protekcionistické opatření sice může přinést zisk pro nás, avšak Francie jako celek nic nezíská, protože spotřebitel bude muset hradit náklady?

My máme na to připravenou tuto odpověď:

Vy již nemáte žádné právo dovolávat se zájmů spotřebitele. Když na stal rozpor mezi jeho zájmy a zájmy výrobce, obětovali jste spotřebitele za každých okolností. Dělalí jste to kvůli **podpoře průmyslu a zvyšování zaměstnanosti**. Ze stejného důvodu je vaší povinností udělat to i nyní.

Skutečně jste vy sami anticipovali tuto námitku. Když vám bylo řečeno, že volný dovoz železa, uhlí, sezamu, obilí a textilu je v zájmu spotřebitele, odpověděli jste: „Ano. Ale je zase v zájmu výrobce, aby byl tento dovoz zakázán.“ - Výtečně! Je tedy jisté, že pokud je v zájmu spotřebitele, aby měl přístup k přirozenému světlu, tak naopak v zájmu výrobců je, aby ten přístup byl spotřebiteli znemožněn zákazem.

„Ale“, můžete ještě říci, „výrobce a spotřebitel jsou jedna a tatáž osoba. Jestliže výrobce profituje z ochrannářských opatření, pak také umožní prosperovat sedlákovi. A naopak, jestliže prosperuje zemědělství, otvírá se tím odbytiště pro průmyslové výrobky.“ - Výtečně! Jestliže nám udělíte monopol na produkci světla ve dne, tak okamžitě začneme nakupovat velká množství loje, uhlí, oleje, pryskyřic, vosku, alkoholu, stříbra, železa, bronzu a křišťálu, abychom náš průmysl zásobili surovinami; a kromě toho pokud my spolu s našimi početnými dodavateli zbohatneme, zvýší se tím ohromně naše spotřeba, a staneme se tak zřídlem prosperity pro všechna odvětví domácího průmyslu.

A jestliže řeknete, že sluneční světlo je dar, který nám dobrotvivá příroda poskytuje zdarma, a že odmítnout takový dar neznamená nic jiného než odmítat bohatství jako takové pod záminkou stimulace rozvoje prostředků, jimiž se získává?

Avšak pokud zaujmete tuto pozici, zasadíte tím smrtelný úder své vlastní politice; neztrácejte ze zřetele, že doposud jste zamezovali dovozu zahraničního zboží, **protože a nakolik** se toto zboží svým

² Anzinská společnost byla významným průmyslovým podnikem, jehož aktivity byly založeny na těžbě uhlí v severovýchodní Francii; v době, kdy Bastiat psal svoji „Petici“, existovala již skoro 100 let. (Pozn. překl.)

charakterem podobalo daru, který dostáváme zdarma. K tomu, abyste vyslyšeli požadavky jiných monopolistů, máte jenom **poloviční motivaci**, zatímco k tomu, abyste vyhověli naší žádosti, máte **motivaci dokonalou**, jelikož tato žádost je v **dokonalé** shodě s politikou, již provádíte; a **založit** vaše zamítnutí naší žádosti jen na té skutečnosti, že naše žádost má pevnější **základ** než jiné požadavky, by znamenalo totéž jako klást rovnici $(+) \times (+) = (-)$; jinými slovy by to znamenalo vršit **absurditu** na **absurditu**.

K tomu, aby byl vytvořen výrobek, je nutná součinnost lidské práce a přírody, přičemž vzájemná proporce mezi těmito činiteli závisí vždy na konkrétní zemi a na příslušných klimatických poměrech. Část, jež je příspěvkem přírody, je vždy poskytována zdarma, zatímco část, jíž přispívá lidská práce, je právě tím činitelem, který je zdrojem hodnoty a za který je nutné platit.

Jestliže se pomeranč, který k nám přichází z Lisabonu, prodává o polovinu levněji než pomeranč z Paříže, pak je tomu na příčině skutečnost, že přírodní teplo, které je jako takové k máni bezplatně, dělá ve prospěch lisabonského pomeranče to, čeho pařížští pěstitelé mohou dosáhnout jen za pomoci umělého vytápění, za něž se ovšem musí platit.

Lze tedy říci, že když se k nám doveze pomeranč z Portugalska, tak jej dostáváme napůl bezplatně, nebo jinými slovy, že jeho **cena je poloviční** ve srovnání s pomerančí vyprodukovanými v Paříži.

Nuže, právě jeho **napůlbezplatnost** (omlouvám se za toto slovo) způsobuje, že prosazujete zákaz jeho dovozu. Říkáte: "Jak mohou francouzští výrobci vzdorovat zahraniční konkurenci, jestliže jsou nuceni vykonat veškerou práci, zatímco výrobcům v zahraničí postačuje, aby vykonali pouhou její polovinu, jelikož o tu druhou se postará slunce?" Avšak jestliže vás ona **napůlbezplatnost** nějakého produktu vede ke snaze vyloučit jej z konkurence ochrannými opatřeními, pak jak je možné, že naprostá **bezplatnost** u jiného produktu vás vede k tomu, abyste mu umožnili účast v konkurenčním boji? Bud' to tedy nejste vůbec důslední ve své logice, anebo byste poté, co z konkurence vyloučíte napůlbezplatnost, měli z ní vyloučit *a fortiori* a s dvojnásobnou horlivostí také onu naprostou bezplatnost.

Řekněme to ještě jednou: Když nějaký výrobek - uhlí, železo, obilí nebo textil - k nám přichází ze zahraničí a když ho můžeme získat s menším množstvím práce, než kdybychom ho sami vyrobili, tak příslušný rozdíl není nic jiného než **dar**, kterého se nám dostává **bezplatně**. Velikost tohoto daru je úměrná výši onoho rozdílu. Je to čtvrtina, polovina nebo tři čtvrtiny z hodnoty produktu - pokud od nás cizí výrobce požaduje čtvrtinu, polovinu nebo tři čtvrtiny toho, co musíme zaplatit, když si koupíme tentýž produkt vyrobený u nás doma. Onen dar také může být tak velký, že se jím pokryje celá hodnota produktu: tehdy se ten, kdo nám produkt nabízí, stává dárce, který od nás nic nepožaduje, a to je právě případ slunce, které nás bezplatně obdarovává světlem. Otázka, kterou vám nyní ryze formálně klademe a na kterou chceme znát odpověď, zní: Co chcete pro Francii - dobrodíní bezplatné spotřeby, anebo výrobu, která sice musí být zaplacená, avšak podle našeho mínění je přesto výhodnější? Zvolte si jednu z těchto alternativ, ale řiďte se logikou; neboť jestliže ochraňujete domácí trh - a vy tak skutečně činíte - před zahraničním uhlím, železem, obilím a textilem a vaše rozhodnutí přitom roste v **přímé úměře** k tomu, jak se ceny tohoto zboží **přibližují k nule**, pak jen uvažte, jaká by to byla nedůslednost, kdybyste povolili přístup slunečnímu světlu, jehož **cena je rovna nule** po celý boží den?